

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΔΕΗ ΩΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΚΑΙΗ ΜΕΤΑΒΑΣΗ

Κυρίες και κύριοι,

Σκοπός του πρώτου σκέλους της παρέμβασης μου είναι η συμβολή στο διάλογο για την κατάρτιση ενός αξιόπιστου, αναπτυξιακού και γενικά επωφελούς για τη χώρα και ειδικότερα για τις λιγνιτικές περιοχές προγράμματος παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας. Επιτρέψτε μου από την αρχή να τονίσω ότι δεν θεωρώ το ΕΣΕΚ, όπως διαμορφώθηκε με την αυθαίρετη ρήτρα της πρόωρης απολιγνιτοποίησης, τελεσίδικο, καθώς πάσχει σε καίρια ζητήματα όπως ασφάλεια εφοδιασμού, κόστος, εμπορικό ισοζύγιο, ενεργειακή εξάρτηση, κλπ. Προβλήματα τα οποία είναι ήδη εμφανή στον προσεκτικό παρατηρητή, και τα οποία στην πορεία θα κληθούμε να αντιμετωπίσουμε με μέτρα ad hoc, κοστοβόρα και προβληματικά όπως όλες οι εμβληματικές, μη ενταγμένες σε ένα συνεκτικό σχεδιασμό, λύσεις. Κατά συνέπεια είναι επιβεβλημένη η αναθεώρηση του ΕΣΕΚ το συντομότερο δυνατό.

Ειδικότερα για τις λιγνιτικές περιοχές, αυτό είναι αδήριτη ανάγκη. Όσα σχέδια και αν εκπονηθούν για τη δίκαιη μετάβαση, με τις καλύτερες των προθέσεων δεν μπορούν, στα πλαίσια της εσπευσμένης απολιγνιτοποίησης, να δώσουν λύση σύντομη στα προβλήματα της ανεργίας και στη φυγή των νέων που αυξάνεται εκθετικά.

Η άποψη μου είναι αντί της εσπευσμένης απολιγνιτοποίησης, χωρίς όρους αγοράς, και υποκατάστασης του εγχώριου λιγνίτη από το εισαγόμενο φυσικό αέριο που προβλέπει το ΕΣΕΚ να επιλεγεί η σταδιακή απολιγνιτοποίηση με όρους αγοράς. Με άλλα λόγια αντί του πρόωρου τερματισμού της λιγνιτικής παραγωγής με πολιτική απόφαση, διατήρηση εκείνης της ποσότητας λιγνιτικής παραγωγής που μπορεί να υπάρξει με όρους αγοράς και η οποία θα εκτοπίζεται σταδιακά από την παραγωγή από ΑΠΕ. Έτσι αφενός εξαλείφονται η τουλάχιστον γίνονται πολύ πιο διαχειρίσιμα τα προβλήματα σε σύγκριση με αυτά του ΕΣΕΚ, και αφετέρου θα υπάρξουν σημαντικά οφέλη για την οικονομία και την κοινωνία, οι δε λιγνιτικές περιοχές, με πολύ μεγαλύτερη ευχέρεια και προ παντός ασφάλεια θα μεταβούν στη μεταλιγνιτική φάση, χωρίς τον επικρεμάμενο σήμερα κίνδυνο ερήμωσης, με διατήρηση της κοινωνικής συνοχής.

Ας μου επιτραπεί στο σημείο αυτό να εκφράσω την απορία μου. Γιατί οι υποστηρικτές της εσπευσμένης απολιγνιτοποίησης αρνούνται τη λειτουργία της αγοράς και επιμένουν δογματικά στον τερματισμό της λιγνιτικής παραγωγής αυθαίρετα, με πολιτική απόφαση;

Σε πείσμα των κάθε είδους δογμάτων τα επίδικα καθορίζονται μόνο από την πραγματικότητα: Πρώτον προσδιορισμός μιας ποσότητας λιγνιτικής παραγωγής, ικανής για την αντιμετώπιση των προβλημάτων από την αντικατάσταση του λιγνίτη με φ.α, και παράλληλα οι εκπομπές των Αερίων του Θερμοκηπίου(ΑτΘ) να είναι εντός των ευρωπαϊκών στόχων και δεύτερον επίτευξη ανταγωνιστικότητας της συγκεκριμένης λιγνιτικής παραγωγής έναντι αυτής από φ.α.

Για την Αρκαδία θεωρώ ότι την τρέχουσα δεκαετία μπορεί να παραμείνει σε λειτουργία η Μεγαλόπολη 4, για να τροφοδοτεί κυρίως τη βαριά βιομηχανία, καθώς και για τις ανάγκες του Συστήματος υπό την προϋπόθεση πάντα αποδοτικού management και μέτρων περαιτέρω περιστολής του κόστους.

Για τη Δυτική Μακεδονία μπορούν να παραμείνουν σε λειτουργία και μετά το 2030 οι νεότερες λιγνιτικές μονάδες της ΔΕΗ δηλαδή η Πτολεμαΐδα 5, η Μελίτη και, περιορισμένα,

στο 30% της διαθεσιμότητας του, ο Αγ. Δημήτριος 5. Με τις μονάδες αυτές η λιγνιτική παραγωγή θα ανέρχεται περίπου σε 11,2 TWH, ήτοι 12,5% της συνολικής. Υπενθυμίζεται ότι το αρχικό ΕΣΕΚ προέβλεπε 17% μερίδιο λιγνιτικής παραγωγής και είχε γίνει αποδεκτό από την ΕΕ..

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, στις 23-24/10/2014, έθεσε για το 2030 στόχο μείωσης των συνολικών εκπομπών ΑτΘ σε σχέση με το 1990 40%. Προκειμένου να επιτευχθεί αυτό καθορίστηκε (Κανονισμός ΕΕ 842/2018) ότι οι εκπομπές των ΑτΘ εντός του Συστήματος Εμπορίας Δικαιωμάτων Εκπομπών (ΣΕΔΕ), στα οποία εντάσσονται και τα αέρια από την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, πρέπει να μειωθούν μέχρι το 2030 σε σχέση με το 2005 κατά 43%. Αυτό για την Ελλάδα σήμαινε εκπομπές 42 MtCO₂eq. Στις 20/12/2020 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ανακαθόρισε το στόχο μείωσης των συνολικών εκπομπών σε σχέση με το 1990 σε 55%. Ακόμη δεν έχει καθοριστεί ο επιμέρους στόχος αντίστοιχης μείωσης των εντός ΣΕΔΕ ΑτΘ σε σχέση με το 2005. Ωστόσο είναι εύλογο να αναμένεται μια αναλογική περίπου αναπροσαρμογή του στόχου αυτού, πράγμα το οποίο σημαίνει μείωση εκπομπών της τάξης του 60%. Έτσι στη χώρα μας οι εντός ΣΕΔΕ εκπομπές ΑτΘ πρέπει να είναι κατ' ανώτατο 26,5 MtCO₂eq. Με την προτεινόμενη παραγωγή, σε συνδυασμό προφανώς με τα λοιπά μέτρα που προβλέπει το ΕΣΕΚ (εξοικονόμηση, ενεργειακή αποδοτικότητα, ηλεκτροκίνηση, μερίδιο ΑΠΕ στην παραγωγή 61% κλπ.) οι συνολικές εκπομπές των εντός ΣΕΔΕ ΑτΘ το 2030 θα ανέρχονται σε 23,2MtCO₂eq μειωμένες κατά 68,5% σε σχέση με το 2005, άρα και οι νεότεροι ευρωπαϊκοί στόχοι υπερκαλύπτονται με το παραπάνω (περίπου κατά 13%).

Όπως αναφέρεται στο Σχέδιο Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης(ΣΔΑΜ), και προβάλλουν διάφορες πλευρές προκειμένου να δικαιολογήσουν την απόφαση για την εσπευσμένη απολιγνιτοποίηση, το 2020 το μεταβλητό κόστος της λιγνιτικής παραγωγής ήταν 80€/MWH, σύμφωνα με τα στοιχεία της ΔΕΗ. Δεν τα αμφισβητώ. Ωστόσο υπάρχουν τα εξής δεδομένα. Στο κόστος αυτό έχουν περιληφθεί και τα γενικά έξοδα της ΔΕΗ, τα οποία ήταν πάντα αυξημένα και σήμερα σημαντικά περισσότερο λαμβάνοντας υπόψη διάφορες δαπάνες, στις οποίες δεν κρίνω σκόπιμο να αναφερθώ στο πλαίσιο της σημερινής συζήτησης. Τα έξοδα αυτά είναι σταθερά, οπότε σε συνδυασμό με την κατακόρυφη μείωση της λιγνιτικής παραγωγής το 2020 λόγω της κρίσης και της πρόσκαιρης ανταγωνιστικότητας της παραγωγής από φ.α λόγω της κατάρρευσης των διεθνών τιμών του φ.α, επιβαρύνουν σημαντικά το μοναδιαίο κόστος παραγωγής, δηλαδή το κόστος ανά παραγόμενη MWH.

Στα 80€/MWH περιλαμβάνεται το κόστος προμήθειας δικαιωμάτων CO₂ ίσο με τις χρηματιστηριακές τιμές, περίπου 25€/tn(που σημαίνει επιβάρυνση του κόστους παραγωγής περίπου 38€/MWH), το οποίο μπορούσε να ήταν πολύ μικρότερο(τουλάχιστον κατά 12€/MWH) αν είχε εφαρμοστεί σύστημα αντιστάθμισης κινδύνου (hedging), ώστε η ΔΕΗ να είχε επωφεληθεί από τη μεγάλη πτώση της τιμής των δικαιωμάτων κάτω από 15€/tn το Μάρτιο 2020.

Το κόστος παραγωγής της Μελίτης διαμορφώθηκε με τιμή προμήθειας λιγνίτη πλέον των 25€/tn, καθώς ακόμη δεν έχει εφαρμοστεί η συμφωνία του Φεβρουαρίου του 2019, με την προμηθεύτρια εταιρεία του ορυχείου της Αχλάδας, για τιμή λιγνίτη 16,5€/tn. Αντίστοιχα το κόστος του λιγνίτη από τα ορυχεία της ΔΕΗ είναι σήμερα της τάξης των 18-20€/tn καθώς δεν εφαρμόζεται κανένα μέτρο μείωσης του.

Και βέβαια δεν έχει αρχίσει να λειτουργεί ακόμη η Πτολεμαΐδα 5, η πιο σύγχρονη λιγνιτική μονάδα με το μεγαλύτερο βαθμό απόδοσης και τις μικρότερες εκπομπές CO₂. Τα ανωτέρω είναι ενδεικτικά στοιχεία για το πως διαμορφώνεται σήμερα το υπέρογκο, μη ανταγωνιστικό

μεταβλητό κόστος της λιγνιτικής παραγωγής, που την καθιστά μη ανταγωνιστική και ζημιογόνα.

Ωστόσο η ΔΕΗ μπορεί και επιβάλλεται να αντιστρέψει αυτή την κατάσταση. Αρκεί να λειτουργήσει ως επιχείρηση δημοσίου συμφέροντος, και όχι ως ιδιωτική επιχείρηση με σκοπό μόνο το εύκολο κέρδος, πράγμα βεβαίως το οποίο εξαρτάται από τη βούληση του βασικού μετόχου, δηλαδή της κυβέρνησης. Ως επιχείρηση δημοσίου συμφέροντος έφερε τον ηλεκτρισμό στην τελευταία γωνιά της χώρας ανεξάρτητα από κέρδος η ακόμη και ζημία. Αντίστοιχα τις δεκαετίες κυρίως του '70 και του '80 αξιοποίησε τον εγχώριο πόρο, το λιγνίτη χάρη του δημοσίου συμφέροντος αντί να καταφύγει στην τότε εύκολη και πιο κερδοφόρα για την ίδια λύση του εισαγόμενου πετρελαίου, που ωστόσο θα εκτίνασσε τις τιμές στα ύψη, θα διόγκωνε την εξάρτηση της χώρας και το έλλειμα του εμπορικού ισοζυγίου και θα αύξανε την έκθεση της στο συναλλαγματικό κίνδυνο.

Σήμερα η κυβέρνηση για λόγους δημοσίου συμφέροντος πρέπει να της ζητήσει να πάρει μέτρα ώστε να καταστήσει την προτεινόμενη λιγνιτική παραγωγή ανταγωνιστική. Είναι εφικτό αυτό; Είναι απόλυτα ρεαλιστικό, και μάλιστα χωρίς η επιχείρηση να υποστεί οικονομική ζημιά. Με συγκεκριμένη μελέτη, στην οποία συνέβαλαν ειδικευμένα στελέχη της ΔΕΗ, βασιζόμενη στις προβλέψεις και τα στοιχεία του ΕΣΕΚ αποδεικνύεται ότι η Πτολεμαΐδα 5 μπορεί να είναι μακράν η πιο ανταγωνιστική θερμική μονάδα, με μεταβλητό κόστος της τάξης των 45-50€/ΜWΗ, χαμηλότερη και από την πιο σύγχρονη μονάδα φ.α. Και θα παραμείνει ανταγωνιστικότερη ακόμη και αν οι τιμές των δικαιωμάτων CO₂ κυμανθούν στο επίπεδο των 60€/tn. Προϋπόθεση να ληφθούν συγκεκριμένα διαρθρωτικά μέτρα, και να εφαρμοστεί αποδοτικό management με αξιοκρατικά κριτήρια ιδίως για τη λειτουργία του ορυχείου της Μαυροπηγής με τις βέλτιστες πρακτικές. Και βέβαια με εφαρμογή προηγμένου συστήματος hedging, στα πρότυπα ομοειδών προηγμένων ευρωπαϊκών επιχειρήσεων για την προμήθεια των δικαιωμάτων CO₂. Αντίστοιχα και η Μελίτη γίνεται ανταγωνιστικότερη των μονάδων φ.α, με τιμές λιγνίτη 16,5 €/tn, και ακόμη περισσότερο μετά το 2023 όταν θα διαμορφωθούν σύμφωνα με την ίδια την εταιρεία σε 13 €/tn. Τέλος και ο Αγ. Δημήτριος 5, τροφοδοτούμενος από το ορυχείο Μαυροπηγής μπορεί να είναι ανταγωνιστικότερος από μονάδες φ.α, ιδίως τις παλαιότερες και να παράγει στο 30% της διαθεσιμότητας του.

Με την ανωτέρω λιγνιτική παραγωγή θα διατηρηθούν στη Δυτ. Μακεδονία, στην πράξη και όχι στα σχέδια, περίπου 3000 άμεσες θέσεις απασχόλησης και πολλαπλάσιες έμμεσες, και παράλληλα θα κατατίθενται στην περιοχή πάνω από 160 εκ το χρόνο, αντί να δαπανώνται στο εξωτερικό για τις αγορές φ.α πλέον των 340 εκ. Η μετάβαση στη μετά λιγνίτη εποχή θα γίνει ομαλά, χωρίς τους σημερινούς κινδύνους.

Σε ότι αφορά στο ΣΔΑΜ θα περιοριστώ σε ορισμένους προβληματισμούς που κάναμε στη ΔΕΗ τα τελευταία χρόνια ενόψει της προϊούσας μείωσης της δραστηριότητας της επιχείρησης στις λιγνιτικές περιοχές, και στα σχέδια που είχαμε αρχίσει να δρομολογούμε. Τρία είναι τα κρίσιμα ζητήματα που μας απασχόλησαν. Η αξιοποίηση των εδαφών που αποδεδυμούνται από τη λιγνιτική δραστηριότητα, η προοπτική αξιοποίησης κάποιων από τις κτηριακές και άλλες εγκαταστάσεις, των οποίων η λειτουργία τερματίζεται, και, το βασικότερο, ο μελλοντικός ρόλος της ΔΕΗ στις περιοχές, και ειδικότερα η συμβολή της στην ομαλή μετάβαση.

Κατά την τότε αντίληψη μας ο ρόλος της ΔΕΗ θα έπρεπε να παραμείνει ουσιαστικός, πράγμα το οποίο συνεπάγεται ανάληψη συγκεκριμένων επιχειρηματικών πρωτοβουλιών, εν ανάγκη με διαφοροποίηση του αντικειμένου της, και πέραν του τομέα του ηλεκτρισμού,

προκειμένου να συμβάλει στη διαμόρφωση του νέου μοντέλου ανάπτυξης των περιοχών, πέρα από τη «μονοκαλλιέργεια» του λιγνίτη.

Ως προς την αξιοποίηση των εδαφών διαθέσαμε στην πολιτεία περίπου 5000 στρέμματα αντί συμβολικού ενοικίου 15€ το στρέμμα, για αγροτικές καλλιέργειες. Το σχέδιο αυτό δεν έχει προχωρήσει. Ωστόσο το κύριο σχέδιο μας ως διοίκηση της ΔΕΗ ήταν η εμπλοκή της ίδιας της επιχείρησης, λαμβάνοντας υπόψη τη μεγάλη εμπειρία και γνώση οργάνωσης και λειτουργίας μεγάλων έργων, στην αγροτική παραγωγή σε συνεργασία με έγκριτη εταιρεία του χώρου για την παραγωγή αρωματικών και άλλων φυτών και αγροτικών προϊόντων. Έργο πρωτοποριακό για τη χώρα από μια υπό δημόσιο έλεγχο επιχείρηση, κάτοχο τεραστίων για τα δεδομένα της χώρας εύφορων εκτάσεων, με κριτήρια επιστημονικά και επιχειρηματικά, που θα δημιουργούσε χιλιάδες άμεσες και έμμεσες θέσεις απασχόλησης στην περιοχή σε σύντομο σχετικά διάστημα, και θα συνέβαλε ουσιαστικά στην αποκατάσταση του περιβάλλοντος. Ήδη είχε γίνει η σχετική προεργασία (ανάλυση των εδαφών, εντοπισμός χώρου στο Ν. Πεδίο για δημιουργία πιλοτικού αγροκτήματος 250 στρεμμάτων κλπ.), τα οποία δυστυχώς σήμερα έχουν πλήρως εγκαταλειφθεί, χωρίς την παραμικρή νύξη στο ΣΔΑΜ. Αυτό όχι μετά από κάποια μελέτη αλλά γιατί έχουν επικρατήσει άλλες αντιλήψεις για αποστασιοποιημένο στην ουσία ρόλο της ΔΕΗ στη μετάβαση, και επικέντρωση της σε δραστηριότητες εύκολου κέρδους, όπως θα έκανε κάθε ιδιωτική επιχείρηση.

Σε ότι αφορά στις εγκαταστάσεις είχε επιλεγεί το ιδιαίτερο, από άποψη έκτασης και μορφής κτήριο του ΑΗΣ Πτολεμαΐδας, το οποίο σε συνδυασμό με το μοναδικό ανάγλυφο της περιοχής, και τον παρακείμενο οικισμό στο Προάστειο, εξετάστηκε για δημιουργία κινηματογραφικού στούντιο και ευρύτερα κέντρου πολιτισμού. Με την πραγματοποίηση αυτού του σχεδίου, για το οποίο ήταν απαραίτητη η στήριξη της Πολιτείας, η περιοχή θα γινόταν χώρος φιλοξενίας μιας από τις πλέον σύγχρονες βιομηχανίες, αυτής των ραδιοηλεκτρονικών μέσων, με δημιουργία εκατοντάδων εξειδικευμένων άμεσων θέσεων εργασίας ιδιαίτερα για τη νεολαία, και χιλιάδων έμμεσων, με αναβάθμιση του επιπέδου ειδίκευσης και σπουδών σε μεσαίο και ανώτατο επίπεδο με αξιοποίηση και ανάπτυξη του Πανεπιστημίου Δυτ. Μακεδονίας, των σχολών της ΔΕΗ και άλλων τεχνικών σχολών της περιοχής. Δεν είναι τυχαία η θετική υποδοχή από τον τύπο ανεξάρτητα απόχρωσης. Για το σκοπό αυτό είχε ήδη εκπονηθεί επιχειρησιακό σχέδιο και είχε παραχθεί οπτικό υλικό, με τα οποία θα γίνονταν επαφές με παραγωγούς, μεγάλες διεθνείς εταιρείες του αντικειμένου, με σκοπό την προσέλκυση τους για επενδύσεις και συνεργασία με τη μορφή που θα προκρινόταν. Η ΔΕΗ ήταν αποφασισμένη ακόμη και για συμμετοχή σε σχετικό επιχειρηματικό σχήμα. Δυστυχώς και αυτό το σχέδιο έχει εγκαταλειφθεί και ούτε καν αναφέρεται στο ΣΔΑΜ, προφανώς λόγω των νέων αντιλήψεων.

Σήμερα αντί για δράσεις όπως οι παραπάνω, σχεδιάζεται και δρομολογείται η δημιουργία, με συνεταίρο την RWE, γιγαντιαίων φωτοβολταϊκών σταθμών, ισχύος 2,5 GW που θα δεσμεύσουν δεκάδες χιλιάδες στρέμματα εύφορων εδαφών, τα οποία δεν θα αποκατασταθούν περιβαλλοντικά σύμφωνα με την υποχρέωση της ΔΕΗ, ούτε θα διατεθούν για αγροτική εκμετάλλευση. Πρόκειται για έργο εύκολου κέρδους, με μηδαμινή συνεισφορά στην ανάπτυξη της περιοχής και στην απασχόληση, που θα επιβαρύνει το περιβάλλον. Έργο, που κάθε άλλο παρά χαρακτηρίζει μια επιχείρηση δημοσίου συμφέροντος.

Θεωρώ ότι η δέσμευση κατ' ανώτατο 10.000 στρεμμάτων στα ορυχεία μπορεί να είναι αποδεκτή. Σ αυτή την έκταση μπορεί να ανεγερθούν φωτοβολταϊκά της τάξης των 700-750 MW, τα οποία θα αποφέρουν στη ΔΕΗ ετήσια έσοδα της τάξης των 50-60 εκ€. Και βέβαια για της ανέγερση τους η ΔΕΗ δεν χρειάζεται κανένα συνεταίρο, όπως κανένα συνεταίρο δεν

χρειάστηκε για να πραγματοποιήσει όλα τα μεγάλα έργα παραγωγής, μεταφοράς και διανομής ηλεκτρικής ενέργειας, πολλαπλάσιας έκτασης και πολυπλοκότητας. Με αυτού του μεγέθους έργα θα μείνει «περιβαλλοντικός» χώρος και για έργα ΑΠΕ από ενεργειακές κοινότητες, που πρέπει να είναι το κατ' εξοχή ζητούμενο για το συμφέρον των τοπικών κοινωνιών.

Γενικότερα παρατηρείται στο ΣΔΑΜ, προκειμένου προφανώς να φανεί κάποια επενδυτική δυναμική, μια τάση προσέλκυσης ιδιωτικών επενδύσεων για ΑΠΕ, κυρίως φωτοβολταϊκών, δεδομένου του ότι το αιολικό δυναμικό της περιοχής είναι χαμηλό, δηλαδή για έργα με τα χαρακτηριστικά εύκολου κέρδους, χαμηλού αναπτυξιακού αποτυπώματος, περιβαλλοντικής επιβάρυνσης και εκτόπισης της αγροτικής παραγωγής. Τίθεται εν προκειμένω το ερώτημα. Η Δυτική Μακεδονία ήταν και παραμένει μέχρι σήμερα το ηλεκτρικό ρεζερβουάρ της Ελλάδας, λόγω της ύπαρξης του λιγνίτη, ο οποίος παρά τα περιβαλλοντικά προβλήματα και τις οχλήσεις όπως οι μετεγκαταστάσεις, συνέβαλε ουσιαστικά στην ανάπτυξη και την πρόοδο της περιοχής. Με ποιο σκεπτικό θα παραμείνει ηλεκτρικό ρεζερβουάρ με φωτοβολταϊκά, με μηδαμινή συμβολή στην ανάπτυξη και την απασχόληση της περιοχής, η οποία θα επωφελείται ελάχιστα από τα κέρδη, αλλά θα καταβάλλει σοβαρό τίμημα με τα προβλήματα που τα συνοδεύουν; Βέβαια εάν στόχος είναι, μαζί με τους εκτός των περιοχών επενδυτές να επωφεληθούν και κάποιοι λίγοι ντόπιοι που έχουν την οικονομική δυνατότητα, υπάρχει πράγματι απάντηση. Αυτό ωστόσο δεν αφορά στη μεγάλη πλειοψηφία των κατοίκων της περιοχής.

Ε.Μ.ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΚΗΣ